

2026-06-02

Finansdepartementet

Karin Pilsäter
070-382 65 55
karin.pilsater@tco.se

Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser

SOU 2026:20

TCO har beretts tillfälle att yttra sig över SOU 2026:20 Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser och avger följande yttrande.

Övergripande synpunkter

En väl fungerande välfärd är en avgörande förutsättning för ett blomstrande och konkurrenskraftigt näringsliv med fler och bättre jobb. Jobb och företagande är samtidigt den centrala basen för välfärdens finansiering. På så sätt finns ett ömsesidigt beroende.

Välfärdens långsiktiga finansiering och därmed förutsättningarna för väl fungerande välfärdstjänster är avgörande för att arbetsmarknaden på sikt ska fungera väl och för människors rätt till likvärdig vård, utbildning och omsorg.

Barn och unga behöver en god grundutbildning för att jämlika livschanser nås såväl som långsiktig kompetensförsörjning av näringsliv och välfärd ska säkras. Människor måste kunna gå till jobbet trygga i förvisning att deras barn har det bra på en utvecklande förskola eller att en äldre förälder får en god omsorg. Näringslivet är även beroende av att den kommunala servicen och myndighetsutövningen med exempelvis tillståndsprocesser fungerar väl.

Samtidigt är stabil och långsiktig finansiering av välfärden en förutsättning för att de som arbetar i välfärden ska få rätt förutsättningar att utföra ett gott jobb. Det handlar om rimlig ekonomi, stabila planeringsförutsättningar och god arbetsmiljö. Detta är i sin tur nödvändigt för att kunna kompetensförsörja sektorn.

Den ekonomiska utvecklingen och därmed såväl löneutveckling som skatteintäkter förutsätter samtidigt god utbildning, sjukvård och omsorg liksom investeringar i exempelvis infrastruktur.

De kommande åren kommer antalet personer över 80 år öka mer än antalet personer mellan 20–66 år, vilket påverkar utvecklingen i hälso-sjukvården och äldreomsorgen. Därtill finns behov av stora satsningar på uppbyggnad av totalförsvaret, där stora delar av civilförsvaret ligger inom ramen för kommuner och regioners ansvar. Likaså är behoven av insatser för klimatomställning och klimatanpassning stora, för att samhället ska fungera.

Det innebär stora påfrestningar för både finansiering och personalförsörjning inom sektorn. Det mest angelägna är därför att sysselsättningen är hög genom att fler människor arbetar och kan göra det i jobb där kompetensbehoven är stora, såväl inom näringslivet som i välfärdstjänster och andra offentliga åtaganden.

Det är dock vår bedömning att den demografiska och medicinska utvecklingen, behovet av klimatomställning och klimatanpassningar liksom satsningar på främst civilförsvaret på medellång sikt kommer att ställa särskilda krav på högre intäkter i kommuner och regioner. Staten behöver ta en ökad andel av ansvaret för finansieringen, bekostat med de skattebaser som staten förfogar över. Detta då den kommunala inkomstskatten inte bör pressas upp då den utgör skatt på arbete. TCO vill att skatteuttaget snarare ska förskjutas från skatt på arbete mot kapital, konsumtion och miljöskadlig verksamhet.

Högre skatt på arbete inverkar negativt såväl på antalet arbetade timmar som på utbildning och ansvarstagande.

8.1.1 Skattebroms och skattesänkingsbidrag

Utredningen föreslår att en kommun som höjer eller sänker skattesatsen ska det första året få en avgift, eller ett bidrag som motsvarar 25 procent av intäktsskillnaden, det andra året 15 procent och det tredje året 10 procent. Detta i syfte att uppmuntra till skattesänkningar och motverka skattehöjningar.

TCO avstyrker förslaget. TCO gör bedömningen att intäkterna behöver öka för att möta den demografiska och tekniska utvecklingen, hantera klimatanpassning och uppbyggnad av civilförsvaret och beredskap. TCO anser inte att dessa behov ska pressa upp den kommunala inkomstskatten vilken utgör skatt på arbetsinkomster och därmed har mer negativa effekter på arbete, utbildning och ansvarstagande. Detta kan inte lösas genom att höjningar av kommunalskatten försvåras utan måste lösas genom att

staten skjuter till mer från de skattebaser som staten förfogar över såsom kapital, konsumtion och miljöskadlig verksamhet.

Den kommunala inkomstskatten är den största finansieringskällan för kommuner och regioner och de utgör 67 procent (två tredjedelar) av deras samlade intäkter. En god sysselsättningsutveckling, med fler sysselsatta och fler arbetade timmar är därför den allra viktigaste frågan för välfärdens långsiktiga finansiering.

Det skiljer redan nära sju kronor i skatt på varje hundralapp i lön mellan den högsta och lägsta kommunalskatten i landet. Det mesta talar för att dessa skillnader skulle öka om kommunalskatten skulle behöva finansiera mer, då befolkningsutvecklingen också är ojämn både vad gäller andel invånare i förvärvsarbetande ålder och andel barn och äldre.

TCO ser inte att kommuner och regioner lättvindigt höjer skattesatser. Som redovisas i utredningen har den genomsnittliga skattesatsen för kommunerna legat still under lång tid, medan skillnaden mellan högsta och lägsta skattesats har ökat. För regionerna gäller det motsatta, den genomsnittliga skattesatsen har ökat men skillnaderna är små. Därav att frågeställningen om den kommunala beskattningen snarare pekar i riktning mot att utjämningsystemet behöver uppgraderas.

8.1.2 Jobbskatteavdraget och skattereduktionen för sjuk- och aktivitetsersättning ska inte påverkas av valet av kommunala skattesatser

Utredningen föreslår att det framåt vid ytterligare utökningar av jobbskatteavdraget och skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning utgå från gällande kommunalskattesats som gällde 2026.

TCO instämmer i förslaget. Det är något av en anomali i inkomstbeskattningen att nivån på den kommunala inkomstskatten påverkar storleken på dessa skattereduktioner, i omvänd ordning. Även om vi är övertygade om att kommunala inkomstskatter inte höjs lättvindigt, är det inte bra att en skattehöjning inte slår igenom fullt ut, utan mildras av att jobbskatteavdraget i stället blir större. Det omvända gäller vid sänkning av kommunalskattesatsen, då jobbskatteavdraget i stället minskar så att sänkningen inte slår fullt igenom.

Vi delar dock uppfattningen att det inte ska justeras för befintlig skattereduktion utan vid framtida utvidgningar av jobbskatteavdraget eller skattereduktion vid sjuk- och aktivitetsersättning.

8.3.2 Insatser i fråga om kommunsektorns intäkter

Utredningen gör bedömningen att

- Staten bör lämna besked om nivån på statsbidragen för det kommande budgetåret tidigare än vad som sker i dag. En inriktning i fråga om statsbidragen kan exempelvis aviseras i vårpropositionen.
- Utvecklingen av den reala nivån på statsbidragen bör redovisas i budgetpropositionen.
- Staten bör använda sig av färre riktade statsbidrag. Om de används bör de utformas på ett sätt som stöder en effektiv resursanvändning i kommunsektorn.
- En ökad möjlighet till avgiftsfinansiering av kommunala tjänster kan utgöra alternativ till skattehöjningar.

TCO instämmer i dessa bedömningar.

Liknande synpunkter och förslag har förts fram bland annat i SOU 2024:50 Nätt och jämnt (Utjämningskommittén), SOU 2025:96 Fler vägar till ökat välstånd (Produktivitetskommissionen) liksom Finanspolitiska rådet.

Bättre ekonomiska planeringsförutsättningar

De generella statsbidragen utgör omkring två tredjedelar av de samlade statsbidragen. Dock lämnar staten besked om nästkommande års nivå på statsbidragen först i budgetpropositionen i september. Tillkommande pengar är dessutom ofta helt eller delvis utlovade enbart för nästkommande år.

För att kommunerna ska kunna driva en långsiktigt hållbar verksamhet inom exempelvis skola, omsorg och sjukvård behöver de ha de ekonomiska förutsättningarna klarlagda för flera år framåt.

När regeringen presenterar beloppen för nästkommande år i budgetpropositionen är det för sent för att de kommunala budgetarna ska kunna anpassa planerad verksamhet. Då det dessutom vid denna tidpunkt inte anges nivå för nästkommande år behöver kommunerna i hög grad hela tiden planera för kommande neddragningar.

Staten bör ge kommunerna längre planeringshorisont för att på ett resurseffektivt sätt kunna budgetera och planera sin verksamhet.

Transparent redovisning

Likaså behöver redovisningen av de olika statsbidragen ske samlat, och i reala termer för att synliggöra hur nivån i praktiken utvecklas. Det är idag mycket svårt att få en samlad bild av statsbidragsgivningen. Vad som är finansiering av nya åtaganden för sektorn som staten beslutat, vad som är kompensation för minskad skattebas, vad som motsvarar en värdesäkring och vad som faktiskt är ett ekonomiskt tillskott, generellt eller riktat.

En sådan redovisning behöver också innehålla tydlig information om hur finansieringsprincipen tillämpas.

Riktade statsbidrag

Statens styrning genom riktade statsbidrag har över tid ökat kraftigt och utgör en ökande andel av kommunernas och regionernas ekonomi. Det finns närmare 200 olika riktade statsbidrag till kommuner och regioner. Dessa skiljer sig också mycket vad gäller konstruktion, medfinansiering, tidshorisont, ansökningsförfarande och detaljstyrning.

Olika kommuner har olika behov och förutsättningar, och har brister och behov på olika områden. Detta tar de riktade statsbidragen inte hänsyn till. Vid krav på medfinansiering av en viss ny aktivitet krävs att kommunen i stället gör nedskärningar på något annat för att få fram medel till medfinansiering.

Tidshorisonten från besked om bidrag till när aktiviteter ska påbörjas är ofta kort, i många fall omöjligt kort. Den period det gäller är också ofta för kort för att nå resultat, innan staten vill att man i stället ska satsa på något annat.

För enskilda kommuner är beloppen i många fall snarare symboliska än tillräckliga för att göra någon faktisk skillnad för medborgarna. De resurser som krävs för att utforma ansökan och redovisning kan till och med överstiga den nytta som pengarna kan göra.

En statsbidragsreform bör därför genomföras. Antalet riktade statsbidrag behöver kraftigt minska till förmån för generella statsbidrag, delvis kan dessa "klustras" till olika områden eller sektorer av kommuners eller regioners verksamhet. Pengarna behöver kunna användas där respektive kommun har de största behoven.

Planeringsförutsättningar för längre tid gör att pengarna också kan användas på effektivare sätt och för satsningar som har möjlighet att ge resultat på längre sikt.

8.3.3 Undvik överföring av kostnader från staten till kommunsektorn

Utredningen gör här bland annat bedömningen att finansieringsprincipen behöver tillämpas fullt ut.

TCO instämmer i denna bedömning. TCO anser att när staten ställer nya krav måste dessa mötas genom att finansieringsprincipen tillämpas. Denna innebär att staten fullt ut ska ersätta kommunsektorn för alla nya åtaganden som staten beslutar för kommunsektorn, eller inskränkningar i skatteunderlaget.

Therese Svanström
Ordförande

Karin Pilsäter
Samhällsekonom